

УДК 159.9:316.614:004.77-057.87

Онуфрієва Ліана Анатоліївна

кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри,
завідувачка кафедри загальної та практичної психології,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський,
Україна
ORCID ID 0000-0003-2442-4601
kpnu_lab_ps@ukr.net

Дідик Наталія Михайлівна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID 0000-0001-5852-2379
aspirantka000@gmail.com

Чеканська Оксана Анатоліївна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID 0000-0002-0359-5850
oksanachekanska@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СТУДЕНТАМИ ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРУ

Анотація. Здійснено аналіз психологічних характеристик використання мережі Інтернет сучасною молоддю. Показано, що Інтернет-простір є вторинним інститутом соціалізації, особливо для молоді сьогодення, як найбільш мобільної соціальної групи, внутрішньо готової до сприйняття нових цінностей і норм. Здійснено теоретичний опис специфіки Інтернет-соціалізації студентів. Зазначено, що використання Інтернет-ресурсів, існування акаунтів розглядається як процес кіберсоціалізації – соціалізації особистості в кіберпросторі, процес змін структури самосвідомості особистості, що відбувається під впливом використання нею сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій у контексті життєдіяльності. Експериментально вивчено особливості мотивації молоді до застосування Інтернет-простору, її самооцінку та ціннісні орієнтири. Встановлено, що основними мотивами в користуванні Інтернетом у студентів є пізнавальний (освітній), розважальний та комунікативний. Високий рівень претензій і самооцінки свідчать про те, що користування Інтернетом здійснюється з метою покращення своїх навчально-освітніх результатів, виконання студентських завдань та як спосіб пасивного відпочинку. Ціннісні орієнтації в більшості опитаних спрямовані на саморозвиток, кар'єру, розваги. Не виявлено сильно вираженої Інтернет-залежності. З'ясовано, що інформаційно-комунікаційні технології представлені сукупністю методів виробничих процесів, програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, збереження, розповсюдження, відображення та використання інформації в інтересах її користувачів. Визначено, що ефективними для оптимізації навчального процесу у закладі вищої освіти є: інтерактивне, електронне та мобільне навчання; проведення Інтернет-конференцій; спілкування через Skype-зв'язок, чат, форум; електронні журнали; тестування в онлайнрежимі; електронні підручники; електронний каталог, доступ до наукометричних баз даних; Вебквести; створення телекомунікаційних навчальних проєктів, соціальних реклам, презентацій, інформаційних буклетів.

Ключові слова: Інтернет-простір; кіберсоціалізація; мотивація; акаунт; інтеракція; інноваційні інформаційно-комунікаційні технології; вебквест; модульне середовище навчання.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. У час науково-технічного прогресу з'явилося нове унікальне середовище, яке немає аналога в реальному світі. Це – Інтернет-простір, що передбачає швидкий доступ до значної кількості інформації та її простий пошук. Сьогодні перед психологами постає професійна дилема: як швидко сучасна людина може адаптуватися до умов науково-технічного прогресу, чи змінюється її світогляд, життєві цінності, мотивація та ін. Варто зазначити, що мережу Інтернет вважають новим соціальним інститутом, вторинним агентом соціалізації, який відіграє не менш важливе значення у становленні й розвитку особистості, ніж первинні інститути соціалізації (сім'я, школа, університет). Зараз конструюється новий тип соціального індивіда – Homo virtualis – людини, орієнтованої на віртуальність, творця, носія, споживача віртуальної культури [1].

У психологічній науці виділяють різні види потреб, зокрема: у спілкуванні, самореалізації, позитивній самооцінці, безпеці, підтримці та розумінні. Їх можна об'єднати в соціальний блок потреб. Проте їх не завжди вдається задовольнити лише за допомогою реальної комунікативної активності. Це стало однією з головних причин формування нового соціального інституту, яким виступає Інтернет [2; 3]. Особливо актуальне використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для молоді. Юнаки відчують велику залежність від різноманітних зовнішніх факторів, до числа яких належать Інтернет-комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для студентів в епоху інформаційного суспільства важливим засобом спілкування стає Інтернет-простір. Науковими пошуками з проблеми Інтернет-соціалізації молоді займалися Т. Галіч [1], В. Симхович [4], Т. Прохоренко [5], М. Махній [6], С. Данилов [7] та ін.

За словами В. Симхович, під впливом мережевого суспільства змінюється стиль життя сучасної молоді, їх міжособистісні взаємодії, дозвілля, що впливає на її соціалізацію [4].

На думку Т. Прохоренко, сучасне інформаційне поле має вплив на молоде покоління як на найбільш мобільну соціальну групу, внутрішньо готову до сприйняття нових цінностей і норм, на основі яких вибудовуються різні стратегії поведінки. Молодь, порівняно зі старшими поколіннями, краще засвоює нові інформаційні технології і стає їх основним користувачем [5, с. 130].

М. Махній вважає, що соціальні мережі не лише відкрили для молоді новий комунікативний простір, а також змінили сценарії поведінки та принципи споживання інформації [6]. Мережа Інтернет як новий канал комунікації практично не має обмежень просторових, часових, може передавати повідомлення будь-якого формату, а також не передбачає фізичного залучення до процесу спілкування. С. Данилов висловлює думку, що новий тип інформаційно-комунікативного простору – Інтернет – формує новий простір соціалізації, що несе в собі і потенціал, і ризики [7, с. 42].

Існують такі позитивні аспекти, пов'язані із використанням Інтернет-технологій: широкі комунікативні, інформаційні та інтерактивні можливості, поява нових форм роботи і дозвілля, засвоєння нових знань і навичок, можливість дистанційної освіти, підвищення педагогічного потенціалу та ін.

На думку Т. Галіч, останнім часом Інтернет досліджують як один із агентів соціалізації і вважають, що це призводить до появи можливих кризових форм Інтернет-соціалізації, серед яких виділяють: негативні залежності, компульсивну (нав'язливу) віртуальну поведінку, занурення у світ внутрішніх переживань, засвоєння асоціальних установок, скорочення безпосередніх соціальних взаємодій з оточуючими, звуження соціальних зв'язків, зміни в спілкуванні з друзями і близькими, розвиток депресивного

стану [1, с. 254]. Дослідник С. Данилов до негативних ефектів Інтернет-соціалізації зараховує змішування уявного та реального, неможливість розмежувати віртуальні та дійсні плани при встановленні суб'єкта в повсякденній реальності [7, с. 44].

У своїх дослідженнях Т. Прохоренко зауважує, що молодь постійно зустрічається з великим обсягом агресивної масової інформації і пропаганди, які часто мають негуманний характер, зомбують особистість, формують конкретні негативні настрої, не розвивають позитивного мислення, у результаті чого руйнується несформована особистість [5, с. 131].

Молодь, користуючись інформацією, формує особливу культуру, зорієнтовану на візуальні образи. Тому Е. Тоффлер ввів поняття «кліп-культура» – культура, заснована на «кліпах» інформації. Кліп-культура створює свідомість, у якій немає рефлексії та увлечення [8, с. 281].

Дослідники С. Пирочкина та О. Погорелова до особливостей впливу мережі Інтернет на соціалізацію зараховують:

- комунікацію, яка набуває різних форм (при цьому може відбуватися зміна імені, віку, приписування собі неіснуючих досягнень, підвищення статусу);
- наявність власного (інтимного) світу, у який немає доступу нікому, окрім нього самого;
- відсутність відповідальності і контролю над діяльністю людини;
- реалістичність процесів і повне абстрагування від оточуючого світу;
- можливість виправити будь-яку помилку шляхом неодноразових спроб, змінити віртуальну реальність;
- можливість самостійно приймати будь-які рішення (у межах мережі), не зважаючи на наслідки, до яких вони можуть призвести [9, с. 7].

Невирішені аспекти проблеми. Враховуючи актуальність у сучасному інформаційному суспільстві проблеми особливостей Інтернет-соціалізації молоді й недостатню дослідженість психологічних аспектів та основних мотивів користування молоддю Інтернет-простором, нами обрано тему дослідження: «**Психологічні аспекти користування студентами Інтернет-простором**».

Метою статті є теоретично обґрунтувати особливості Інтернет-соціалізації студентів, емпірично дослідити основні мотиви користування студентами Інтернет-простором та запропонувати відповідні інформаційно-комунікаційні технології для оптимізації навчання майбутніх психологів та соціальних працівників.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Віртуальний простір, на думку А. Лучинкіної, став одним із соціальних інститутів сучасного світу, важливою складовою соціалізації сучасної молоді [10]. За визначенням В. Городяненка, соціалізація – це процес інтеграції індивіда в суспільство, у різноманітні типи соціальних спільнот шляхом засвоєння ним елементів культури, соціальних норм і цінностей, на основі яких формуються соціально значущі риси особистості [11, с. 222-223].

На думку В. Павловського, соціалізація молоді – це процес становлення і розвитку даної групи аж до переходу її у групу дорослих, це поетапне входження молоді в соціум, яке здійснюється на основі діяльності і самодіяльності, у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії з іншими віковими групами [12, с. 63].

Т. Прохоренко зауважує, що електронні ЗМІ стали значущими агентами соціалізації молоді, що суттєво розширило інституціональний соціалізаційний простір [5]. За словами Н. Білан, об'єднання користувачів у мережі Інтернет призвело до створення якісно нового соціального простору, де різними способами можлива

комунікація та інтеракція партнерів, які розділені простором, належать до різних соціальних середовищ та систем, але здатні вступити в стосунки в межах нової комунікативної системи, що склалася [13, с. 50].

Використання Інтернет-ресурсів, існування акаунтів індивіда в мережі сучасні дослідники розглядають як процес кіберсоціалізації, особливо актуальний для юнацтва, яке виступає одночасно найактивнішою й найуразливішою віковою категорією кіберпростору. На думку В. Плешакова, кіберсоціалізація – це соціалізація особистості в кіберпросторі, процес змін структури самосвідомості особистості, що відбувається під впливом і в результаті використання нею сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій у контексті життєдіяльності [14].

У своїх дослідженнях Т. Прохоренко зазначає, що свідомість, мислення та поведінка молодих людей, міжособистісні та групові стосунки в інформаційному середовищі суттєво і швидко трансформуються, а отриманий і перетворений у процесі соціалізації соціальний досвід відтворюється нею на ціннісному та поведінковому рівнях [5, с. 129]. Вплив Інтернет-середовища на процес соціалізації молоді здійснюється внаслідок залучення індивіда до комунікативного процесу з віртуальними агентами соціалізації. Їх можна знайти в мережі Інтернет (наприклад, у соціальних мережах, у процесі листування електронною поштою, на форумах, у чатах, блогах та онлайніграх).

С. Данилов аналізує соціалізацію особистості з урахуванням Інтернет-факторів у двох вимірах. Перший – це соціалізація у віртуальному кіберпросторі, коли суб'єкт засвоює норми та цінності, моделі поведінки в мережевому просторі, інтегрується в мережеві інтернет-спільноти. Показниками цього є рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності людини, знання правил та наявність навичок взаємодії в Інтернет-просторі. Другий – це соціалізація в реальному світі через віртуальне вимірювання, Інтернет не тільки виступає як потужний фактор вторинної соціалізації, але і виграє конкуренцію в інститутів первинної соціалізації. Цьому сприяють динаміка сучасного життя, криза традиційних цінностей. Інтернет-сфера соціалізує більшу кількість людей одночасно, ніж агенти реальної соціалізації [7, с. 43].

У своїх дослідженнях Т. Галіч зазначає, що, виступаючи елементом соціальності, Інтернет і соціальні мережі, створені за допомогою нових інформаційних технологій, стають потужним агентом вторинної соціалізації людини: соціалізації не тільки в мережевому суспільстві, але й у реальному суспільстві, у якому людина живе [1, с. 252].

Разом з тим А. Чистяков зауважує, що в Інтернеті народжується новий вид соціалізації, який не можна зводити ні до первинної, ні до вторинної соціалізації, оскільки він здійснюється всередині віртуального простору, а його результати позначаються на реальному соціальному оточенні [15, с. 25]. А. Чистяков позначив це як «третинна соціалізація», яка може мати різну спрямованість та двоякий результат: забезпечувати розвиток позитивної життєвої орієнтації та негативної – призводити до десоціалізації в реальному соціумі.

Отже, погоджуємось із думкою Т. Прохоренко, що процесу соціалізації молоді в інформаційному суспільстві притаманна внутрішня конфліктність, яка зумовлена багатьма чинниками: переосмисленням молоддю всього попереднього досвіду, кардинальними змінами традиційних цінностей і поглядів, соціальною неоднорідністю тощо [5, с. 132].

Вивчення сучасною вітчизняною дослідницею Л. Засекіною віртуального дискурсу комунікативного простору студентів свідчить, що серед молоді найбільш поширеними темами онлайн-комунікації є побутові, гендерні, демонстративно-інтимні, спортивні, екзистенційні та навчально-професійні практики, що пояснюється віковим

періодом і провідною діяльністю студентства [16].

У юнацькому віці суттєво оновлюються мотиви спілкування, які стають більш глибокими та диференційованими на основі емоційної близькості, зменшується спілкування з ровесниками, що було притаманне більше у підлітковому віці, а зростає спілкування з особами протилежної статі та з дорослими за наявності складних життєвих обставин [17, с. 345].

Виділяють такі види мотивів у користуванні мережею Інтернет: діловий, пізнавальний, комунікативний, корпоративний (орієнтація на співпрацю), мотив самоствердження, рекреаційний (відновлення функціональної працездатності), ігровий, мотив афіліації (прагнення належати до певних віртуальних спільнот), мотив самореалізації (реалізація свого творчого потенціалу) [18].

Дослідниця Ю. Данько проаналізувала соціальні мережі як форму сучасної комунікації [19]. Разом з тим одним із негативних наслідків надмірного користування глобальною мережею є Інтернет-залежність, зменшення соціальної взаємодії молоді, розвиток депресивних станів, замкненості, неадекватне соціальне сприйняття та ін.

Термін «Інтернет-залежність» запропоновано американським психіатром Айвеном Голдбергом, який розуміє під цим поняттям непереборний потяг до Інтернету, що характеризується «згубною дією на побутову, навчальну, соціальну, робочу, сімейну, фінансову сфери діяльності» [20]. Дослідник стверджував, що надмірне проведення часу в мережі може стати причиною агресії, замкнутості, депресивних станів, затримки емоційного та соціального розвитку. Американський психолог Кімберлі Янг однією із перших почала досліджувати Інтернет-залежність, розробивши авторську методику, яка є актуальною і використовується донині. [21].

К. Янг на основі аналізу проблем у поведінці та контролю над потягами виділила основних п'ять типів Інтернет-залежності: 1. Кіберсексуальна залежність – нездоланий потяг до відвідування порносайтів, обговорення сексуальної тематики в чатах (більшість у чоловіків). 2. Пристрасть до віртуального спілкування та віртуальних знайомств – надмірна кількість знайомих і друзів у мережі, великі обсяги листування, участь в Інтернет-форумах, чатах тощо (першість у жінок). 3. Нав'язлива «фінансова» потреба у мережі – участь в онлайн-іграх (як азартних так і рольових), постійні покупки (відвідування Інтернет-магазинів) чи участь в Інтернет-аукціонах. 4. Інформаційне перевантаження (нав'язливий вебсерфінг) – довготривалий пошук інформації в базах даних і пошукових сайтах. 5. Комп'ютерна залежність – нав'язлива гра в комп'ютерні ігри (стрілялки, стратегії типу StarCraft, чи квестові), або програмування та інші види комп'ютерної діяльності у мережі [22].

Існують такі потреби особистості, які можна задовольнити в Інтернет-просторі: фізіологічні, соціальні (потреби в самореалізації, спілкуванні, позитивній оцінці з боку інших), потреби в безпеці. Також деякі види інтересів молоді може задовольнити за допомогою віртуального світу, зокрема: інтелектуально-естетичні, лідерські, егоцентричні, азартні та інформаційно-комунікативні.

Мотиваційна сфера являє собою багатоконпонентне явище, в структуру якого входять не лише мотиви, а й потреби, інтереси, цінності та навіть самооцінка. Тому для цілісного виявлення причин поширення користування мережею Інтернет молоддю було використано комплекс методик, які допоможуть дослідити мотиваційну сферу як систему: «Анкета для визначення мотивів користування Інтернетом» О. Зінченка, «Методика дослідження рівня самооцінки» Дембо-Рубінштейн (у модифікації А. Прихожан), «Методика визначення ціннісних орієнтацій» М. Рокича, «Методика дослідження Інтернет-залежності» К. Янг.

В експериментальному дослідженні взяли участь 144 студентів віком 17-22 роки за галузями знань: 05 Соціальні та поведінкові науки, 23 Соціальна робота;

спеціальностями 053 Психологія, 231 Соціальна робота Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Проаналізувавши результати анкетування «Анкета для визначення мотивів користування Інтернетом» О. Зінченка, було виявлено: 102 респонденти, що складає 70,8%, часто користуються мережею Інтернет для того, щоб отримати інформацію, необхідну для навчання; 98 студентів (68,1%) завжди використовують мережу Інтернет для того, щоб слухати музику і переглядати фільми; 81 досліджуваний (56,2%) – часто виконати певну роботу; а 67 студентів (46,5%) – часто цікаво провести час. Отже, за результатами дослідження, більшість опитаних (70,8%) використовують Інтернет-простір для пошуку потрібної їм навчальної інформації, тобто у них переважає пізнавальний мотив, є прагнення до саморозвитку. Майже для половини досліджуваних (56,2%) притаманний діловий мотив.

Для визначення провідних мотивів користування Інтернет-простором насамперед враховувалися відповіді досліджуваних за колонками «завжди», «дуже часто» і «часто» з метою чіткої побудови ієрархії найпопулярніших мотивів користування Інтернет серед обраної вибірки.

Отже, за отриманими результатами з'ясовано, що 68,8% опитаних «завжди» використовують Інтернет з метою прослуховування музики, перегляду фільмів. Тобто основний мотив – розважальний. Це свідчить про наявність у них переважаючої розважальної потреби, прагнення відволіктися від подій реального життя, цікаво провести час.

«Дуже часто» Інтернет-простір застосовують 38,9% студентів для того, щоб отримувати інформацію про події, що відбуваються у світі, тобто тут має місце пізнавальний мотив.

Пізнавальну мотивацію також демонструє переважна більшість опитаних (70,8%), які найчастіше застосовують глобальну мережу, щоб отримати інформацію, необхідну для навчання.

46,5% респондентів «часто» користуються Інтернетом, щоб «цікаво провести час», що виражається у рекреаційному мотиві.

«Рідко» використовують Інтернет з метою знайти необхідні комп'ютерні програми (25,7% опитаних) та виявити свою творчість (малювання, писання віршів тощо) (29,3% респондентів), 39,5% студентів «ніколи» не застосовують глобальну мережу для проведення концертів та заходів. Це означає, що мотив самореалізації у користуванні глобальною мережею на низькому рівні вираження.

«Майже ніколи» Інтернет-простір 23,0% респондентів не застосовують для того, щоб «відчути себе менш самотнім». Разом з тим, 25% студентів завжди користуються глобальною мережею, щоб «знайти друзів». 22,2% опитаних «часто» використовують Інтернет, щоб «спілкуватися з хлопцями (або дівчатами), які подобаються». У таких випадках має місце комунікативний мотив.

Позитивним моментом є те, що ігровий мотив застосування глобальної мережі знаходиться на низькому рівні вираження: 36,1% опитаних ніколи не брали участь в онлайн іграх, 16,7% «майже ніколи» не грали, лише 5,6% «завжди» грають в онлайн ігри.

За результатами методики «Дослідження рівня самооцінки» Дембо-Рубінштейн, всі 84% досліджуваних (121 респондент) прагнуть мати найвищий рівень розвитку перерахованих якостей (розум, здібності; характер; авторитет у однолітків; «умілі руки»; зовнішність; впевненість у собі), що свідчить про високий рівень домагань та прагнення до самовдосконалення.

Варто зазначити, що спостерігається безпосередній зв'язок між цією та анкетною мотивів користування Інтернетом, а саме: ті респонденти, які вважали свій

інтелектуальний розвиток високим або вищим середнього найчастіше користувалися мережею Інтернет з метою пошуку потрібної інформації для навчання, вдосконалення своїх знань, вияву своєї творчості. Це свідчить про певну психологічну готовність індивідів до дорослого життя, розвиток відповідальності, вдосконалення особистісно-когнітивної сфери, формування життєвих цілей, установок.

Студенти, які відзначалися невпевненістю в собі, низьким авторитетом у однолітків, поганим, на їхню думку, характером та зовнішністю частіше користувалися Інтернетом для спілкування з особою протилежної статі, зменшення почуття самотності, пошуку людей зі спільними інтересами. Це, зокрема, свідчить про незадоволеність комунікативної потреби, адже через почуття меншовартості індивід не може повністю соціалізуватися та ідентифікуватися із певною соціальною групою. Так він шукає підтримки та позитивного схвалення в оточуючих. Коли індивід не може отримати це від інших у реальності, він тоді намагається знайти це у віртуальному світі. Цим пояснюється основний мотив таких індивідів – зменшення почуття самотності за рахунок спілкування.

Результати дослідження за методикою Дембо-Рубінштейн «Визначення рівня самооцінки» подано у таблиці 1 (у відсотках).

Таблиця 1

**Результати дослідження за методикою Дембо-Рубінштейн
«Визначення рівня самооцінки»**

Самооцінка Якості	Низька (менше 45 балів), %	Середня (45–59 балів), %	Висока (60–74 бали), %	Дуже висока (75–100 балів), %
Розум, здібності	1,4	44,4	40,3	13,9
Характер	15,3	35,4	34,7	14,6
Авторитет у однолітків	10,4	28,5	36,1	25,0
«Умілі руки»	13,9	34,1	33,3	18,7
Зовнішність	2,1	25,7	40,3	31,9
Впевненість у собі	17,5	19,3	26,4	36,8

Отже, за результатами, поданими в таблиці 1, у студентів переважає висока самооцінка відносно всіх якостей, зазначених у методиці Дембо-Рубінштейн: розум, здібності (40,3%); характер (34,7%); авторитет у однолітків (36,1%); «умілі руки» (33,3%); зовнішність (40,3%); впевненість у собі (26,4%).

Низька самооцінка спостерігається в досліджуваних за такими якостями: характер (15,3%), авторитет у однолітків (10,4%), умілі руки (13,9%), впевненість у собі (17,5%).

Дуже високий рівень самооцінки відзначався за такими якостями: впевненість у собі – 36,8%; зовнішність – 31,9%; авторитет в однолітків – 25,0% досліджуваних.

Середня самооцінка переважає при оцінці власних інтелектуальних можливостей (44,4%), характеру (35,4%), «умілі руки» (34,1%), авторитет в однолітків (28,5%).

Варто зауважити, що студентів із високою самооцінкою значно більше, ніж із низькою. Це може свідчити як про самоповагу, так і про нереалістичне уявлення про себе та переоцінювання власних можливостей. При цьому дуже висока самооцінка за шкалами «впевненість у собі» та «зовнішність» говорять про наявність потреби у соціальному визнанні, неприйняття чужої критики, бажання бути першим і кращим за

інших, прагнення будь-якою ціною досягти поставлених цілей. Таким індивідам характерні наполегливість, цілеспрямованість, глибокий відчай при особистих поразках, завищені вимоги до інших, невміння враховувати можливі ризики та обставини під час їхньої діяльності.

Наступною у діагностичному дослідженні була «Методика визначення ціннісних орієнтацій» М. Рокіча, результати якої є важливими, оскільки цінності – це взаємозалежний компонент мотиваційної сфери. М. Рокіч виділяє дві групи цінностей: термінальні та інструментальні. Термінальні цінності – це переконання людини в тому, що певна кінцева мета індивідуального існування варта того, щоб до неї прагнути. Інструментальні цінності – переконання в тому, що певний образ дій є кращим у будь-яких ситуаціях [23]. Результати дослідження термінальних цінностей подано у таблиці 2.

Таблиця 2

**Ієрархія найважливіших термінальних цінностей студентів
за методикою М. Рокіча**

Найважливіші цінності (1 місце)	Кількість студентів	
	Абсол. кількість	%
1. Розвиток	64	44,5
2. Цікава робота	47	32,6
3. Розваги	15	10,4
4. Вірні друзі	14	9,7
5. Творчість	4	2,8

Отже, за даними таблиці 2, визначено, що 44,5% опитаних (64 досліджуваних) вважають найважливішою цінністю в житті розвиток (робота над собою, постійне фізичне і духовне вдосконалювання); 32,6% (47 осіб) – цікава робота; 10,4% (15 респондентів) – розваги (приємний, необтяжливий плин часу, відсутність обов'язків); для 9,7% (14 опитаних) – наявність вірних друзів; лише для чотирьох студентів (2,8%) найважливішою цінністю є можливість вираження свого творчого потенціалу.

Аналізуючи дані з термінальних цінностей, бачимо, що найбільш великого значення досліджувані надають розвитку та цікавій роботі, дещо меншого значення – розвагам, вірним друзям, вираженні своєї творчої діяльності. Тобто можна стверджувати, що в зв'язку зі швидким темпом розвитку сучасного суспільства, дегуманізацією та різноманітним впливом на світогляд сучасної молоді, респонденти не надають вагомого значення духовним цінностям, хобі та спілкуванню.

Такі термінальні цінності, як розваги, вірні друзі та творчість, відображають соціальну сферу діяльності. За результатами вони є менш важливі, ніж розвиток та цікава робота. Це свідчить про індивідуалізацію сучасної молоді, що в подальшому може стати причиною нездатності працювати в колективах та сприятиме міжособистісним конфліктам.

Вивчення найменш важливих термінальних цінностей студентів вказало на такі результати: останнє 18-е місце отримали у студентів такі термінальні цінності: творчість (20,1% – 29 осіб), активне діяльне життя (19,5% – 28 респондентів), щастя інших (16,0% – 23 опитаних), життєва мудрість (14,6% – 21 особа), суспільне визнання (11,1% – 16 респондентів), краса природи і мистецтва (11,1% – 16 опитаних), матеріально забезпечене життя (7,6% – 11 досліджуваних). Це означає, що для цих респондентів дані цінності не мають у житті вагомого значення.

Аналіз найменш важливих термінальних цінностей засвідчив, що більшість студентів не надають важливого значення альтруїстичним (щастя інших) та естетичним

(краса природи та мистецтва) цінностям. Варто зазначити, що низький коефіцієнт вибору за такими цінностями, як життєва мудрість та суспільне визнання, є характерними для старшого покоління, котре має певний життєвий досвід, аніж для молоді. Низька зацікавленість до активного діяльного життя може свідчити про певну одноманітність інтересів досліджуваних, захоплення віртуальним світом та низьку соціально-комунікативну активність. Також варто відзначити, що найважливішою цінністю вважали творчість ті студенти, які мали реальний творчий потенціал та високу обізнаність у цій сфері. Проте, аналізуючи цю ієрархію, констатуємо: лише 7,6% досліджуваних обрали матеріально забезпечене життя як найменш важливу цінність, що загалом може означати певний меркантилізм сучасної молоді, адже естетично-духовні цінності є для них ще менш важливими.

Результати дослідження найбільш важливих інструментальних цінностей студентів за методикою М. Рокича подано у таблиці 3.

Таблиця 3

Ієрархія найбільш важливих інструментальних цінностей студентів за методикою М. Рокича

Цінності	Кількість студентів	
	Абсол. кількість	%
1. Освіченість	49	34,0
2. Незалежність	39	27,1
3. Життєрадісність	35	24,3
4. Чесність	15	10,4
5. Сміливість у відстоюванні власної думки	6	4,2

Найважливішими для опитаних є такі інструментальні цінності: освіченість (34,0% – 49 осіб); незалежність (27,1% – 39 респондентів); життєрадісність (24,3% – 35 опитаних); чесність (10,4% – 15 досліджуваних); сміливість у відстоюванні власної думки та поглядів (4,2% – 6 досліджуваних). Це свідчить про те, що найбільш важливими в житті для респондентів є освіченість, незалежність, життєрадісність, чесність та сміливість у відстоюванні власної думки.

Аналіз ієрархії найбільш важливих інструментальних цінностей показав, що вони цілком відповідають ієрархії термінальних цінностей. Спостерігається їхній взаємозв'язок: освіченість є важливою цінністю для того, щоб розвиватися, а незалежність для того, щоб знайти цікаву роботу. Знайти роботу та стати матеріально незалежним від батьків є важливим для сучасного студентства. Незалежність як цінність відображає прагнення респондентів відстоювати свої інтереси, захоплення, ідеї, думки, погляди. Позитивним моментом є важливість освіти для сучасної молоді, яка усвідомлює, що освіченість сприяє пошуку необхідної роботи. Це свідчить про прагнення опитаних до саморозвитку та успішної професійної самореалізації.

Тісно пов'язані між собою така термінальна цінність як розваги із інструментальною цінністю життєрадісність: життєрадісна молодь часто прагне розважатися, виражати оптимізм, почуття гумору. Разом з тим студенти обрали важливими для себе взаємопов'язані ієрархічно цінності термінальну – «вірні друзі» та інструментальну – «чесність». Саме у друзях, очевидно, сучасна молодь прагне бачити чесність та вірність. Можливо, досліджувані, у яких чесність є морально-етичною цінністю, мали пережитий негативний досвід, розчарувалися через брехню.

Варто зазначити також про взаємозв'язок між термінальною цінністю «творчість» та інструментальною «сміливість у відстоюванні власної думки». Саме сміливість та незалежність у поглядах дозволяє породжувати креативні ідеї.

Найменш значущими для студентів за результатами дослідження виявились такі інструментальні цінності: непримиренність до недоліків у собі й інших (35,4% – 51 особа); дисциплінованість (20,1% – 29 респондентів); відповідальність (13,9% – 20 досліджуваних); терпимість до поглядів і думок інших, уміння прощати (12,5% – 18 опитаних); широта поглядів (11,1% – 16 респондентів); акуратність, охайність (7,0% – 10 осіб).

Варто зауважити, що всі цінності (особливо дисциплінованість, відповідальність, терпимість, широта поглядів) можна зарахувати до таких, які формуються у людини при набутті нею життєвого досвіду та мудрості, тому вони на даному життєвому етапі розвитку не є найважливішими для студентів. Непримиренність до недоліків у собі й інших обрали 18 місцем найбільша кількість досліджуваних (35,4%). Ця цінність стає підтвердженням того, що ці респонденти переживають психологічну кризу, для якої є характерними завищені вимоги до себе та інших, вибіркоче прийняття інших та критичне самосприйняття, бажання бути кращим, щоб представити світу свою соціальну значущість.

Отже, якщо проаналізувати взаємозв'язок отриманих результатів за методикою М. Рокича з даними за анкетною мотивацією, то прослідковується така закономірність: основним мотивом студентами було виділено пізнавальний (для 70,8% опитаних, які найчастіше застосовують глобальну мережу, щоб отримати інформацію, необхідну для навчання), що, своєю чергою, відповідає ієрархії цінностей, де в пріоритеті визначено розвиток (робота над собою, постійне фізичне і духовне вдосконалювання) (для 44,5% осіб) та освіченість (для 38,2% респондентів).

Застосовуючи у дослідженні методику американського клінічного психолога Кімберлі Янг, ми мали на меті визначити наявність молоді з Інтернет-залежністю та тих, кого можна зарахувати до «групи ризику». За отриманими результатами виявлено, що 97,2% досліджуваних (140 осіб) не мають Інтернет-залежності. Проте у 2,8% студентів (4 особи) все ж простежується незначно виражена Інтернет-залежність. Здійснивши аналіз результатів цієї методики з іншими, ми визначили, що ті студенти, які входять до «групи ризику», завжди використовують Інтернет з метою зменшення відчуття самотності, також у них відзначалась низька самооцінка за характеристикою «впевненість у собі» та «авторитет у однолітків», а за методикою М. Рокича найважливішими цінностями виділено вірні друзі та творчість; чесність та незалежність. Тобто, відчуваючи себе невпевнено, маючи низький авторитет серед однолітків та бажання знайти вірних друзів, реалізувати свій творчий потенціал, ці досліджувані використовують Інтернет-простір для задоволення своїх потреб: комунікативної та самоствердження.

Отже, проаналізувавши результати діагностичного обстеження, можна зробити висновок, що основними мотивами у користуванні Інтернет-простором сучасної молоді є пізнавальний (освітній), розважальний та комунікативний; високий рівень домагань і самооцінки свідчать про те, що користування Інтернетом здійснюється з метою покращення своїх навчально-освітніх результатів, виконання студентських завдань та як спосіб пасивного відпочинку; ціннісні орієнтації в більшості індивідуалізовані, тобто спрямовані на саморозвиток, кар'єру, розваги; відсутня сильно виражена Інтернет-залежність.

Сформульовані нами теоретичні основи щодо ціннісно-мотиваційної сфери студентів та аналіз результатів дослідження склали підґрунтя для розробки рекомендаційної програми у вигляді тренінгу, яка спрямована на розвиток комунікативної сфери студентів. Тренінг було розраховано на 10 занять, що тривали 2,5 місяці і передбачали проведення 1 заняття на тиждень тривалістю 1,5 год.

Основна мета тренінгових занять – розвиток соціально-комунікативного

потенціалу особистості студентів, формування адекватної самооцінки, почуття впевненості, самоповаги та спосіб ефективної взаємодії в колективі.

Для досягнення означеної мети було поставлено більш конкретні завдання: створення сприятливого психологічного клімату серед учасників тренінгу; пізнання один одного та самопізнання; активізація творчого мислення; розвиток внутрішніх ресурсів у кожного учасника; уміння правильно спілкуватись і знаходити вихід зі складних ситуацій; набуття навичок ефективної комунікації; розуміння себе, свого внутрішнього світу; зниження тривожності та оптимістичне налаштування на майбутнє. Під час тренінгу використовувались: інформаційні повідомлення; мозкові штурми; робота в малих групах; вправи; презентації; дискусія; рольові ігри.

Оскільки більшість сучасних студентів користуються Інтернет-простором з освітньою метою для підвищення рівня своїх знань і для саморозвитку, то це обґрунтовує застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі в закладі вищої освіти. За визначенням Р. Гуревича, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це сукупність методів виробничих процесів, програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, збереження, розповсюдження, відображення та використання інформації в інтересах її користувачів [24, с. 329].

Н. Лазаренко, А. Коломієць, О. Паламарчук описують екоорієнтовану модель буття людини в Інтернет-просторі, що складається з чотирьох компонентів: особистісні ціннісні орієнтації суб'єктів комунікації; підвищений попит на екоорієнтоване буття в Інтернет-просторі; підтримка екологічно орієнтованих Інтернет-ініціатив щодо гуманної взаємодії людей в Інтернет-мережі; спроектованість Інтернет-технологічних нововведень та Інтернет-комунікації у сферу гармонізації процесу розвитку сучасної особистості з новими суспільними інфраструктурами [25, с. 253].

Р. Гуревич зауважує, що в системі освіти широкого поширення набули такі засоби інформаційно-комунікаційних технологій: текстові процесори, електронні таблиці, програми підготовки презентацій, системи управління базами даних, органайзери, графічні пакети та ін. [24, с. 39]. За словами Н. Лазаренко, А. Коломієць, О. Паламарчук, екоорієнтована модель буття людини в Інтернет-просторі є динамічним інноваційним процесом екологічного Інтернет-перетворення і саморозвитку особистості Інтернет-користувача [25, с. 249].

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій є можливим у процесі інтерактивного навчання, що передбачає прямий та зворотний взаємозв'язок між викладачами і студентами; забезпечення технологічного доступу до навчальної інформації. Інтерактивне навчання проводиться з використанням інтерактивної дошки, комп'ютера, вебкамери, мультимедійного проектора. Застосування інтерактивних інформаційно-комунікаційних технологій часто в нашому закладі вищої освіти відбувається у вигляді Інтернет-конференцій, спілкування через Skype-зв'язок (особливо із зарубіжними колегами). Можна застосовувати з цією метою також чат, форум.

Форум – один із найбільш доступних і разом з тим ефективний засіб віддаленого спілкування, що становить засіб мережевого спілкування за допомогою обміну текстовими повідомленнями між студентами, співробітниками в режимі «кожний з усіма» або «кожний з кожним» в реальному або відкладеному часі [24, с. 177].

Мобільне навчання передбачає передачу даних знань на мобільний пристрій з використанням WAP або GPRS технологій [24, с. 121]. Головний принцип мобільного навчання – навчання в будь-якому місті, у будь-який зручний час.

Телекомунікаційний навчальний проєкт – це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність студентів-партнерів, організована на основі комп'ютерної

телекомунікації, що має єдину мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення спільного результату [24, с. 211-212].

Під час навчального процесу зі студентами можна проводити Вебквест (Webquest) – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Інтернет. Вебквести – організовані засоби Вебтехнологій у середовищі WWW. Важливим у вебквесті є список необхідних джерел інформації (Вебдокументи, бази даних, книги, консультації електронною поштою та ін.). Більшість джерел може бути в документі у вигляді посилань на сторінки Інтернет [24, с. 217-221].

Інформаційно-комунікаційні технології допомагають студентам нашого факультету активно створювати власні буклети з проблемних питань, презентації, відеоматеріали (соціально-психологічні реклами, відеозвіти з проходження практики та ін.).

Для моніторингу результатів навчальної діяльності наші студенти із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій кожен індивідуально постійно проходять тестування з різних дисциплін.

Отже, інформаційно-комунікаційні технології є невід’ємною частиною навчального процесу в закладі вищої освіти, сприяють інформатизації, оптимізації навчання студентів та підвищують їх інформаційну культуру.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, Інтернет-середовище виконує важливі функції в процесі соціалізації молоді – інформативну, регулятивну, виховну, пізнавальну, соціально-комунікативну; створює можливість для пошуку відповідних референтних груп та задоволення потреби в самореалізації молоді.

Ефективними для використання в професійній підготовці студентів у закладі вищої освіти є: інтерактивне та мобільне навчання; проведення Інтернет-конференцій; спілкування через Skype-зв’язок, чат, форум; ведення електронних журналів; проходження тестування в онлайн режимі; забезпеченість електронними підручниками; наявність в університетській бібліотеці віртуальної довідки, електронного каталогу, інституційного репозитарію, повнотекстової бази документів, доступу до наукометричних баз даних. Досить важливим є функціонування в університеті модульного середовища навчання (MOODLE), яке оптимізує навчальний процес загалом.

За результатами дослідження, основними мотивами у користуванні Інтернет-простором майбутніх психологів та соціальних працівників є: пізнавальний (освітній), розважальний та комунікативний. Високий рівень претензій і самооцінки студентів свідчать про те, що користування Інтернетом здійснюється з метою покращення своїх навчально-освітніх результатів, виконання студентських завдань та як спосіб пасивного відпочинку. Ціннісні орієнтації в більшості студентів індивідуалізовані, спрямовані на саморозвиток, кар’єру, розваги. Сильно виражена Інтернет-залежність відсутня.

Для оптимізації навчання студентів рекомендуємо застосовувати інформаційно-комунікаційні технології як сукупність методів виробничих процесів, програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, збереження, розповсюдження, відображення та використання інформації в інтересах її користувачів. Ефективним для студентів буде проходження ними вебквестів, створення телекомунікаційних навчальних проєктів, соціальних реклам, презентацій, інформаційних буклетів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій та ін.

Перспективами подальшого дослідження з означеної проблеми є розробка і

впровадження у навчальний процес закладу вищої освіти інноваційних розвивальних програм для підвищення інформаційної культури студентів, розвитку їх пізнавальної діяльності та мотивації до навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Т. Галіч, "Соціальні мережі Інтернет як агент соціалізації молоді", *Спеціальні та галузеві соціології*, Том XV, Випуск 281, с. 250-256, 2014.
- [2] І. Литовченко, *Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі*. Київ: Аванпост-Прим, 48 с., 2010.
- [3] А. Лучинкіна, "Основні методологічні підходи до розгляду процесу соціалізації у віртуальному середовищі", *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія "Педагогіка і психологія"*, Вип. 34, Ч. 2, Ялта: РВВКГУ, с. 7-13, 2011.
- [4] В. Симхович, "Проблемы социализации молодежи в сетевом обществе", *Spoleczenstwo sieci*, Tom I. *Gospodarka sieciowa w Europie srodkowej i wschodniej*, Pod red. Slawomira Partyckiego, Lublin: Wydawnictwo KUL, с. 201-205, 2011.
- [5] Т. Прохоренко, "Соціалізація молоді в інформаційному суспільстві: особливості та ризики", *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*, Політологія, № 2 (29), с. 128-134, 2016.
- [6] М. Махній, "Покоління селфі": соціалізація молоді у сфері публічної інтимності" *Сучасна молодь у соціально-психологічному вимірі: здобутки чернігівських психологів: монографія*, Чернігів: Десна Поліграф, с. 135-153, 2017.
- [7] С. Данилов, "Риски и потенциал Интернет-социализации молодежи", *Известия Саратовского университета. Серия Философия. Психология. Педагогика*. Том 12, вып. 2, с. 42-46, 2012.
- [8] Э. Тоффлер, "Третья волна". Москва: АСТ, 781 с., 2004.
- [9] С. Пырочкина, О. П. Погорелова, "Психолого-педагогическая и социальная поддержка подростков: программы, групповые занятия, проектная деятельность", Волгоград: Учитель, 123 с., 2008.
- [10] А. Лучинкіна, "Психологічний аналіз інститутів та механізмів соціалізації у підлітковому та юнацькому віці", *Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка*, Вип. 36, К., с. 283-290, 2010.
- [11] В. Городяненко, *Соціологія*. Київ: Академія, 544 с., 2008.
- [12] В. Павловский, *Ювентология: проект интегративной науки о молодежи*: [монографія]. Москва: Академ. проект, 304 с., 2001.
- [13] Н. Білан, "Інтернет як простір різних видів соціальних комунікацій", *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, Вип. 103(1), с. 46–50, 2011.
- [14] В. Плешаков, *Киберсоциализация человека: от Homo Sapiens'a до Homo Cyberus'a* : [монографія]. Москва: МПГУ, 212 с., 2012.
- [15] А. Чистяков, *Социализация личности в обществе Интернет-коммуникаций: социокультурный анализ*. Ростов-на-Дону: Рост. гос. пед. ун-т, 278 с., 2006.
- [16] Л. Засекіна, "Віртуальний дискурс у комунікативному просторі студентів", *Розвиток особистості в різних умовах соціалізації: [колективна монографія]*. К., с. 193-211, 2016.
- [17] А. Реан, *Психология человека от рождения до смерти*. СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 656 с., 2002.
- [18] О. Горошко, "Мотиви користування мережею Інтернет: гендерний аналіз", *Соціальна психологія*. Київ, Вип. 5, № 4, с. 148-161, 2009.
- [19] Ю. Данько, "Соціальні мережі як форма сучасної комунікації : плюси і мінуси", *Сучасне суспільство : політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*. Львів, Вип. 2, с. 179-184, 2012.
- [20] D. Wallis. *Just Click No* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.newyorker.com/magazine/1997/01/13/just-click-no>
- [21] К. Young, *Caught in the Net: How To Recognize the Signs of Internet Addiction - and a Winning Strategy for Recovery*, New York, John Wiley & Sons, Inc, 248 p., 1998.
- [22] К. Янг, *Диагноз – Интернет-зависимость*. Москва: Политиздат, 243 с., 2000.
- [23] М. Rokeach, *The Nature of Human Values*. New York, The Free Press, 438 pp., 1973.
- [24] Р. Гуревич, М. Кадемія, Л. Шевченко, *Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід*. Вінниця : ТОВ фірма "Планер", 348 с., 2012.
- [25] Н. Лазаренко, А. Коломієць, О. Паламарчук, "Комунікація в Інтернет-просторі: психологічний аспект", *Інформаційні технології і засоби навчання*, Том 65, №3, с. 249-26, 2018.

Матеріал надійшов до редакції 03.09.2018 р.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СТУДЕНТАМИ ИНТЕРНЕТ-ПРОСТРАНСТВА

Онуфриева Лиана Анатольевна

кандидат психологических наук, доцент, профессор кафедры,
заведующий кафедрой общей и практической психологии,
Каменец-Подольский национальный университет имени Ивана Огиенко,
г. Каменец-Подольский, Украина
ORCID ID 0000-0003-2442-4601
kpnu_lab_ps@ukr.net

Дидык Наталья Михайловна

кандидат психологических наук, доцент кафедры социальной педагогики и социальной работы
Каменец-Подольский национальный университет имени Ивана Огиенко,
г. Каменец-Подольский, Украина
ORCID ID 0000-0001-5852-2379
aspirantka000@gmail.com

Чеканская Оксана Анатольевна

кандидат психологических наук, доцент кафедры общей и практической психологии
Каменец-Подольский национальный университет имени Ивана Огиенко,
г. Каменец-Подольский, Украина
ORCID ID 0000-0002-0359-5850
oksanachekanska@gmail.com

Аннотация. В исследовании проведен анализ психологических характеристик использования сети Интернет современной молодежью. Интернет-пространство является вторичным институтом социализации, особенно для нынешней молодежи как наиболее мобильной социальной группы, внутренне готовой к восприятию новых ценностей и норм. Осуществлено теоретическое описание специфики Интернет-социализации студентов. Отмечено, что использование Интернет-ресурсов, существование аккаунтов рассматривается как процесс киберсоциализации – социализации личности в кибер-пространстве, процесс изменений структуры самосознания личности, который происходит под влиянием использования ею современных информационных и компьютерных технологий в контексте жизнедеятельности. Экспериментально изучены особенности мотивации молодежи в применении Интернет-пространства, их самооценка и ценностные ориентиры. Установлено, что основными мотивами в пользовании Интернет у студентов есть познавательный (образовательный), развлекательный и коммуникативный. Высокий уровень притязаний и самооценки свидетельствуют о том, что пользование Интернетом осуществляется с целью улучшения своих учебно-образовательных результатов, выполнения студенческих задач и как способ пассивного отдыха. Ценностные ориентации в большинстве опрошенных направлены на саморазвитие, карьеру, развлечения. Отсутствует сильно выраженная Интернет-зависимость. Выяснено, что информационно-коммуникационные технологии представлены совокупностью методов производственных процессов, программно-технических средств, интегрированных с целью сбора, обработки, хранения, распространения, отображения и использования информации в интересах ее пользователей. Определено, что эффективными для оптимизации учебного процесса в учреждении высшего образования являются: интерактивное, электронное и мобильное обучение; проведение Интернет-конференций; общения через Skype-связь, чат, форум; электронные журналы; тестирование в режиме он-лайн; электронные учебники; электронный каталог, доступ к наукометрическим базам данных; Веб-квесты; создание телекоммуникационных учебных проектов, социальных реклам, презентаций, информационных буклетов.

Ключевые слова: Интернет-пространство, киберсоциализация, мотивация, аккаунт, интеракция, инновационные информационно-коммуникационные технологии, веб-квест, модульная среда обучения.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF USING INTERNET BY STUDENTS

Liana A. Onufriieva

PhD of Psychological Science, Assistant Professor,
Professor of the Department of General and Applied Psychology,
Head of the Department of General and Applied Psychology,
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-2442-4601
kpnu_lab_ps@ukr.net

Nataliia M. Didyk

PhD of Psychological Science, Assistant Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work,
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-5852-2379
aspirantka000@gmail.com

Oksana A. Chekanska

PhD of Psychological Science, Assistant Professor of the Department of General and Applied Psychology
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-0359-5850
oksanachekanska@gmail.com

Abstract. The psychological characteristics of using Internet by modern youth are analyzed in the article. The Internet is shown to be the secondary institution of socialization, especially for present-day youth as the most mobile social group, being internally ready for the perception of new values and standards. The specificity of students' Internet-socialization is theoretically described. The use of Internet resources, the existence of accounts is noted to be considered as a process of cybersocialization, that is the socialization of personality in cyberspace, the process of changing the structure of a personality's self-consciousness, occurring under the influence of using modern information technologies in the context of life. The peculiarities of youth's motivation to use Internet, their self-esteem and value orientations have been experimentally studied. The main students' motives to use Internet are established to be cognitive (educational), entertaining and communicative ones. The high level of demands and self-esteem proves that the use of the Internet is carried out with the aim to improve the educational success, fulfill student tasks and be the way of passive recreation. Value orientations of most respondents are aimed at self-development, career and entertainment. A strongly expressed Internet addiction is absent. The information and communicative technologies are found out to be represented by the combination of methods of production processes, software and hardware integrated with the purpose of collecting, processing, storing, distributing, displaying and using information for the benefit of its users. The effective principles in optimizing the educational process at the institution of higher education are determined to be: interactive, electronic and mobile training; conducting Internet conferences; communication via Skype, chat, forum; electronic journals; online testing; electronic textbooks; electronic catalogue, access to science databases; Web quests; creation of telecommunication educational projects, social advertisements, presentations, informational booklets.

Keywords: Internet; cybersocialization; motivation; account; interactivity; innovative information and communication technologies; web-quest; modular training environment.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] T. Halich, "Social Internet networking as an agent of youth socialization", *Spetsialni ta haluzevi sotsiologii*, Tom XV, Vyp. 281, s. 250-256, 2014 (in Ukrainian).
- [2] I. Lytovchenko, *Children in the Internet: how to train security in the virtual worldi*. Kyiv: Avanpost-Prym, 48 s., 2010 (in Ukrainian).
- [3] A. Luchynkina, "Basic methodological approaches to considering the process of socialization in virtual environment", *Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Seriia "Pedahohika i psykholohiia"*, Vyp. 34, Ch. 2, Yalta: RVVKHU, s. 7-13, 2011 (in Ukrainian).
- [4] V. Simhovich, "Problems of youth socialization in the network society", *Spoleczenstwo sieci*, Tom I. *Gospodarka sieciowa w Europie srodkowej i wschodniej*, Pod red. Slawomira Partyckiego, Lublin: Wydawnictwo KUL, c. 201-205, 2011 (in Russian).

- [5] T. Prokhorenko, "Youth socialization in the information society: features and risks", *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*, Politolohiia, № 2 (29), s. 128-134, 2016 (in Ukrainian).
- [6] M. Makhnii, "Selfie generation": young people socialization in public intimacy". *Suchasna molod u sotsialno-psykholohichnomu vymiri: zdobutky chernihivskykh psykholohiv: monohrafiia*, Chernihiv: Desna Polihraf, s. 135-153, 2017 (in Ukrainian).
- [7] S. Danilov, "Risks and potential of young people Internet socialization", *Izvestiya Saratovskogo universiteta. Seriiia Filosofiiia. Psikhologiiia. Pedagogika*. Tom 12, vyp. 2, s. 42-46, 2012 (in Russian).
- [8] Je. Toffler, "The third wave". Moskva: ACT, 781 s., 2004 (in Russian).
- [9] S. Pyrochkina, O. P. Pogorelova, "Psychological and pedagogical and social support of teenagers: programs, group sessions, project activities", *Volgograd: Uchitel*, 123 s., 2008 (in Russian).
- [10] A. Luchynkina, "Psychological analysis of institutions and mechanisms of socialization in teenage and adolescence", *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii : zb. nauk. prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka*, Vyp. 36, K., s. 283-290, 2010 (in Ukrainian).
- [11] V. Horodianenko, *Sociology*. Kyiv: Akademiia, 544 s., 2008 (in Ukrainian).
- [12] V. Pavlovskii, *Juventology: an integrative science project on youth: [monografiia]*. Moskva: Akadem. proekt, 304 s., 2001 (in Russian).
- [13] N. Bilan, "The Internet as a space for various types of social communications", *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, Vyp. 103(1), s. 46–50, 2011 (in Ukrainian).
- [14] V. Pleshakov, *Human cybersocialization: from Homo Sapiens to Homo Cyberus : [monografiia]*. Moskva: MPGU, 212 s., 2012 (in Russian).
- [15] A. Chistiakov, *A personality's socialization in the society of Internet-communications: social and cultural analysis*. Rostov-na-Donu: Rost. gos. ped. un-t, 278 s., 2006 (in Russian).
- [16] L. Zasiakina, "Virtual discourse in the students' communicative space", *Rozvytok osobystosti v riznykh umovakh sotsializatsii: [kolektyvna monohrafiia]*. K., s. 193-211, 2016 (in Ukrainian).
- [17] A. Rean, *Human psychology from birth to death*. SPb.: PRAIM-EVROZNAK, 656 s., 2002 (in Russian).
- [18] O. Horoshko, "Motives for using the Internet: gender analysis", *Sotsialna psykholohiia*. Kyiv, Vyp. 5, № 4, s. 148-161, 2009 (in Ukrainian).
- [19] Yu. Danko, "Social networks as a form of modern communication: advantages and disadvantages", *Suchasne suspilstvo : politychni nauky, sotsiolohichni nauky, kulturolohichni nauky*. Lviv, Vyp. 2, s. 179-184, 2012 (in Ukrainian).
- [20] D. Wallis. *Just Click No* [Online]. Available : <http://www.newyorker.com/magazine/1997/01/13/just-click-no> (in English).
- [21] K. Young, *Caught in the Net: How To Recognize the Signs of Internet Addiction - and a Winning Strategy for Recovery*, New York, John Wiley & Sons, Inc, 248 p., 1998 (in English).
- [22] K. Jang, *Diagnosis – Internet addiction*. Moskva: Politizdat, 243 s., 2000 (in Russian).
- [23] M. Rokeach, *The Nature of Human Values*. New York, The Free Press, 438 p., 1973 (in English).
- [24] R. Hurevych, M. Kademiia, L. Shevchenko, *Information technology training: innovative approach*. Vinnytsia : TOV firma "Planer", 348 s., 2012 (in Ukrainian).
- [25] N. Lazarenko, A. Kolomiets, O. Palamarchuk, "Communication in the Internet: a Psychological Aspect", *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, Tom 65, №3, s. 249-26, 2018 (in Ukrainian).

